
УДК 355.233.2

Олеся СВИНЦІЦЬКА

старша викладачка кафедри іноземних мов,
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького,
м. Хмельницький, Україна
ORCID ID: 0000-0002-8898-8652
olesia2sv@gmail.com

Віталій ТРЕТЬКО

доктор педагогічних наук, професор,
декан факультету міжнародних відносин
Хмельницький національний університет,
м. Хмельницький, Україна
ORCID ID: 0000-0003-3608-1378
tretko@hotmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРИКОРДОННИХ СЛУЖБ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

У статті подано визначення поняття професійної комунікативної взаємодії, аналіз досвіду й особливостей підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до професійної комунікативної діяльності у зарубіжних країнах, а також розглянуто методично-педагогічні підходи до підготовки майбутніх фахівців зарубіжними та вітчизняними дослідниками. У сучасних умовах політичного та економічного розвитку України постає проблема ефективної підготовки

майбутніх офіцерів-прикордонників до професійної комунікативної взаємодії, оскільки адекватне виконання професійних завдань забезпечує ефективний захист державного кордону. З огляду на це, професійна комунікативна взаємодія постає основоположним елементом у процесі професійної підготовки. З'ясовано, що системний та компетентнісний підходи у підготовці майбутніх фахівців є найбільш успішними та дієвими серед зарубіжних країн. Розглянуто досвід та особливості підготовки до професійної комунікативної діяльності майбутніх фахівців США, Республіки Польща та Німеччини. Загальною рисою у процесі підготовки є максимальна взаємодія майбутніх офіцерів із різними державними інститутами і громадськими спільнотами прикордонних регіонів, а також особистісно орієнтований підхід програм до формування професійних вмінь та навичок, що зі свого боку забезпечує якісне виконання службових обов'язків та високий рівень професійної комунікативної взаємодії. З'ясовано, що певні характеристики національної правової системи кожної з розглянутих країн вносять корективи до системи підготовки майбутніх фахівців до професійної комунікативної взаємодії. У США відсутня інституція, аналогічна Державній прикордонній службі України, функції контролю та захисту кордону покладено на Митно-прикордонну службу, яка активно та ефективно співпрацює із Береговою охороною, Департаментом торгівлі, Департаментом транспорту тощо. Прикордонна служба Республіки Польща тісно взаємодіє із Міністерством внутрішніх справ, національної оборони тощо. Особливістю Федеральної прикордонної служби Німеччини є професійна комунікативна взаємодія із приватними організаціями, що добровільно здійснюють контроль та охорону державного кордону. Досвід зарубіжних країн яскраво демонструє застосування системного та компетентнісного підходів, які формують у майбутніх фахівців особистісні ціннісні орієнтири для ефективного виконання професійних завдань. До того ж системність підготовки дозволяє адаптувати навчання до проблемних ситуацій сьогодення. Процес підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників України до професійної комунікативної взаємодії характеризується традиційністю та консервативністю, тому обмін досвідом із зарубіжними країнами стає важливим елементом для модернізації та удосконалення системи підготовки.

Ключові слова: професійна комунікативна взаємодія; фахівці прикордонних служб; компетентнісний підхід; системний підхід; Митно-прикордонна служба США; Прикордонна служба Республіки Польща; Федеральна прикордонна служба Німеччини.

1. ВСТУП

В умовах європейської інтеграції, у зв'язку із активним розвитком відносин України на міжнародній арені, а також у зв'язку з Операцією об'єднаних сил на сході та півдні України проблема міжособистісної комунікації набуває важливого характеру. Необхідність усунення суперечностей, спровокованих новими вимогами соціуму, а також вимогами до особистості та компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників, стають основою для адекватної підготовки до професійно-комунікативної взаємодії. Професійно-комунікативна взаємодія ставить перед майбутніми офіцерами-прикордонниками завдання бути компетентними у професійній сфері, тобто достатньо володіти професійними знаннями та навичками, вміннями вирішувати проблемні ситуації та володіти психолого-педагогічними властивостями, що забезпечать успішну професійну діяльність. Саме вивчення теоретичних та практичних особливостей підготовки до професійної комунікативної діяльності майбутніх офіцерів-прикордонників є важливим елементом у процесі розробки ефективної концепції підготовки. Досвід підготовки у зарубіжних арміях майбутніх офіцерів-прикордонників стає основою для розробки та вдосконалення вітчизняних методик та схем, які принесуть позитивних результат.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз досвіду таких зарубіжних учених як Р. Бурт [1], Ф. Джейкоб [2], Дж. Паркер [3] дають підґрунтя для досліджень стану та розвитку професійної комунікативної взаємодії майбутніх офіцерів-прикордонників. Насамперед варто розглянути поняття комунікативної взаємодії, яке було предметом досліджень ще з античних часів і з розвитком гуманітарних наук удосконалювалось і поглиблювалось. Науковець Л. Орбан-Лембриком [4] дає визначення поняттю “взаємодія” у межах проблеми спільної діяльності. Згідно з вченим взаємодія є процесом обміну

діями, організацією цих дій, взаємозалежністю в обміні. Організація та планування діяльності, а також управління нею та функціональний розподіл між особистостями відбувається завдяки цим діям. Р. Адлер [5] тлумачив взаємодію на основі поняття “контекст” та виокремив такі типи контексту взаємодії як соціальний, професійний, сімейний, освітній, психологічний, політичний і релігійний. Ученою Т. Силою [6] створено модель професійної взаємодії, до складу якої входять такі елементи: мотиваційний – поєднує ставлення, інтерес, потребу, мету; конативний – передбачає опосередкування взаємодії змістом професійної сфери; когнітивний – уявлення сторони взаємодії про себе. Отже, професійна комунікативна взаємодія – це інтеракція між суб’єктами у контексті певної ситуації, яка передбачає певну мету, потребу та інтерес суб’єктів щодо професійної сфери, а також поєднує уявлення сторін про себе.

Високорозвинуті країни пройшли складний шлях від економічного та соціального безладу до культурного й успішного суспільства, в якому громадяни почувають безпечно та захищено. Українське суспільство тільки починає проходження цього шляху, тому основним завданням є аналіз успішного досвіду закордонних країн у подоланні проблем. Модернізація та удосконалення процесу підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників є першим кроком до їх ефективного виконання професійної комунікативної взаємодії. Під час дослідження проведено аналіз методологічних засад щодо підготовки до професійної комунікативної взаємодії, потрактованих вченими світу, та організації, розвитку та функціонування правоохоронних структур різних країн світу, включаючи їхні особливості. Особливості пов’язані насамперед з певними характеристиками національної правової системи кожної окремої країни. Беручи до уваги підходи та механізми процесу підготовки офіцерів до професійної комунікативної діяльності, наш інтерес полягає у запозиченні їх досвіду з метою формування власних методів підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників.

Варто зазначити, що **метою статті** є синтез зарубіжного досвіду процесу підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до

професійної комунікативної діяльності, оскільки питання підготовки не є достатньо досліджене і потребує подальшого аналізу та вдосконалення для ефективного впровадження та отримання позитивного результату. Більшість гуманітарних наук вивчає лише типові для них явища та особливості, дотичні до їх предмету, тоді як правоохоронні органи є складним державним та правовим явищем, що зі свого боку вимагає комплексного підходу до вивчення та аналізу. Аналіз досвіду підготовки майбутніх фахівців до професійної комунікативної взаємодії у зарубіжних країнах є основою для вивчення основних елементів та змісту процесу з метою модернізації та впровадження у вітчизняні програми підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників.

Провідним методом у підготовці майбутніх офіцерів-прикордонників є системний підхід, який описаний низкою вчених та дослідників, таких як Г. Ананьїн [7], В. Волкова [8], А. Леонтьєв [9], тощо. Зокрема М. Антанович вважає, що, відповідно до змісту системного підходу, система не може існувати і діяти відокремлено, а пов'язана із навколишнім середовищем. Система є динамічним утворенням, що постійно розвивається і удосконалюється відповідно до змін у навколишньому середовищі з метою його подальшого адекватного функціонування. Особливістю системи є те, що вона має властивість адаптуватися до вимог навколишнього середовища [10, с. 6–17]. Згідно із цим методом підготовка відбувається з дотриманням таких принципів, які виокремив І. Скларов:

цілісність, що передбачає незалежність системи від навколишнього середовища і водночас тісний зв'язок між елементами системи;

структурність, що дає змогу аналізувати і розглядати складові системи та їх взаємозв'язки в межах певної структури;

ієрархічність, що передбачає будову системи шляхом поділу на ієрархічні рівні;

множинність, що дає змогу створити різноманітні моделі для опису елементів системи та самої системи в цілому;

системність, що дає змогу аналізувати як окремі елементи підготовки, так і систему в цілому [11, с. 47].

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Яскравим прикладом системного підходу є підготовка майбутніх представників Прикордонної служби США, країни, яку ми обрали для аналізу, оскільки вона вважається прикладом розвитку демократії, складної правоохоронної структури та загальної системи взаємодії у межах країни, так як вона є федеративною країною. Важливо, що у США відсутня інституція, яка б була аналогічною Державній прикордонній службі України. Функції виконання правоохоронних завдань покладено на Митно-прикордонну службу (СВР – Customs and Border Protection). Митно-прикордонна служба входить до складу Міністерства національної безпеки, що є одним з департаментів Уряду Сполучених Штатів Америки. Оскільки США є країною, у якій протяжність морського кордону є найдовшою, існує така інституція як Берегова охорона, чийм завданням є охорона морської ділянки кордону. Митно-прикордонна служба та Берегова охорона тісно взаємодіють, але варто зазначити, що функції охорони та захисту кордону, аналогічні функціям ДПСУ, виконує саме Митно-прикордонна служба. Також ця ж служба виконує фіскальні функції у пунктах пропуску через кордон країни. Митно-прикордонна служба нараховує більше 50 тис. співробітників, персонал є різноманітним, оскільки у складі є офіцери, фахівці сільськогосподарської галузі, комерційної сфери, кінологи тощо.

До основних професійних функцій Митно-прикордонної служби США входять контроль пасажирів, транспортних засобів, вантажів, контейнерських перевезень у більше ніж 300 пунктах пропуску через кордон і понад 10 офіційних пунктах попереднього контролю на території інших країн. Виконання цих функцій забезпечує професійну взаємодію з Департаментом торгівлі США, Департаментом транспорту, Департаментом національної безпеки та інших дотичних інституцій, що є очевидним і логічним. Питання виконання професійної комунікативної взаємодії з мешканцями прикордонних територій і всередині соціальних спільнот становить для нас інтерес у контексті даного дослідження [13], [342]. Для забезпечення охорони кордону задіяно

понад 20 000 агентів наземного патрулювання і 1 000 агентів повітряного та морського підрозділу Митно-прикордонної служби США, що демонструє взаємодію між представниками служби [14]. Таким чином професійна комунікативна взаємодія представників Митно-прикордонної служби продемонстрована у тісній співпраці з іншими державними департаментами США.

Структура Митно-прикордонної служби має у своєму підпорядкуванні певні структурні управління: Управління польових операцій, Прикордонний патруль США, Управління повітряно-морських операцій. Лише завдяки тісній професійній взаємодії між ними на таких рівнях як управлінський, фінансовий, особистий є можливим ефективне функціонування даних підрозділів. Важливим для нашого дослідження є саме фундамент, на якому базується професійна комунікативна взаємодія у митно-прикордонній службі США [14], [15].

На основі аналізу наукових праць І. Блощинського [16] і Т. Соляр [15] з'ясовано зміст підготовки працівників Митно-прикордонної служби США, в основі якого покладені певні напрями, такі як курс права, вогнева підготовка, курс іноземної мови, водіння транспортних засобів. Документи навчального центру FLETC Митно-прикордонної служби США, що здійснює підготовку відповідних фахівців, визначено головну мету його діяльності: формування високопрофесійного кадрового корпусу правоохоронної системи, забезпечення стабільності професійних взаємовідносин, раціональність використання державних коштів тощо. Далі процес підготовки включає стажування на кордоні з наставниками, подальший етап – стажування без наставників, у майбутньому фахівці проходять курси підвищення кваліфікації. Беручи до уваги всі ці фактори, можна зробити висновок, що проблеми підготовки професійної комунікативної взаємодії майбутніх фахівців є актуальними для Митно-прикордонної служби США [18], [19].

Присутність так званого оплачуваного для офіцерів Митно-прикордонної служби США терміну орієнтування у пункті пропуску і за місцем проживання підтверджує виконання професійної комунікативної взаємодії агентів та офіцерів служби. Цей термін надається майбутнім фахівцям для налагодження контакту із місцевим

населенням прикордонних регіонів [19]. Згідно зі структурою підготовки визначено такі етапи: доакадемічна підготовка, що складає чотири тижні, академічна підготовка, що складає 89 днів і завданням якої є вивчення особливостей міжкультурного спілкування і збільшення навчальних годин з 11 до 33, та післяакадемічна підготовка, яка передбачає аудиторне навчання, практичне стажування та проходження регулярного тестування [20]; [21]. Таким чином Сполучені Штати Америки транслюють зразок поєднання раціональності та доцільності, оскільки програма підготовки майбутніх фахівців Митно-прикордонної служби містить всі важливі вимоги від боротьби з тероризмом до забезпечення взаємодії [22].

Подальшим підходом до підготовки майбутніх фахівців прикордонної служби є компетентнісний підхід, зміст якого полягає в акцентуванні уваги не на кількості засвоєної інформації, а на здатності діяти у різноманітних проблемних ситуаціях. Особливістю цього підходу є рефлексія здобутих професійних знань, вмінь та навичок через особистість кожного фахівця. Даний підхід тісно пов'язаний із особистісно орієнтованим підходом, як зазначає Л. Дудікова, і є важливим для розуміння процесу підготовки до професійної комунікативної взаємодії майбутніх офіцерів-прикордонників. У процесі підготовки набуті компетентності набувають особистісного характеру та передані фахівцем як особисті професійні цінності. Отже, майбутній офіцер-прикордонник у процесі підготовки набуває необхідних знань, вмінь та навичок для здійснення професійної комунікативної діяльності та сприймає їх як особисті професійні ціннісні орієнтири [23, с. 202].

Досвід країн-членів Європейського Союзу для нашого дослідження має особливий інтерес, оскільки захист зовнішніх кордонів у ЄС є надзвичайно важливим завданням для забезпечення міжнародної безпеки. Русійськими силами для Європейського Союзу у сфері охорони кордону є попередження та знешкодження загроз міжнародного тероризму, незаконної міграції, транскордонної злочинності та контрабанди. [24], [25]. Кожна країна-член ЄС має свою систему охорони кордону, яка відображає відповідні базові елементи внутрішньої та зовнішньої безпеки [26]. Систему компетентнісного підходу можна розглядати на

прикладі системи охорони кордону різних європейських країн, таких як Республіка Польща та Німеччина. Беручи за приклад систему охорони державного контролю вищезгаданих країн та систему підготовки майбутніх фахівців до професійної комунікативної діяльності, варто згадати У. Хатмечера, який перераховує ухвалені Радою Європи п'ять ключових компетенцій, необхідних молодим європейцям:

політичні й соціальні компетенції, які передбачають здатність брати на себе відповідальність, долучатися до прийняття групових рішень, розв'язувати конфлікти, підтримувати та покращувати демократичні інститути;

компетенції, що пов'язані з життям у багатокультурному суспільстві та спрямовані на контроль виявів расизму й ксенофобії; також освіта повинна розвинути міжкультурні компетенції: прийняття відмінностей, повагу до інших і здатність жити з людьми інших культур, мов та релігій для протистояння нетолерантності у суспільстві;

компетенції, що стосуються володіння усною й письмовою комунікацією, що є важливим для роботи та соціального життя; у цьому ж контексті комунікації володіння більше ніж однією мовою набуває особливого значення;

компетенції, пов'язані зі зростанням інформатизації суспільства, тобто володіння сучасними технологіями, розуміння їх застосування, способів критичного мислення стосовно інформації, поширюваної засобами мас-медіа та рекламою;

здатність забезпечити безперервну освіту в контексті особистого, професійного й соціального життя [27, с. 11].

До складу Європейського Союзу входять держави із різними політичними устроями і формами правління, функціями і повноваженнями державних органів та правоохоронними системами. Відповідно, кожна країна має свої особливості у процесі здійснення підготовки до професійної комунікативної діяльності майбутніх офіцерів-прикордонників. Однією з найближчих до України країн-членів ЄС є Республіка Польща, досвід якої у підготовці до професійно-комунікативної діяльності є надзвичайно важливим, оскільки фахівці Прикордонної служби Республіки Польща безпосередньо співпрацюють

і взаємодіють із представниками Прикордонної служби України. Тісна взаємодія між урядом країни та її громадянами, так само як і з європейською спільнотою, визначає ефективність взаємодії у Прикордонній службі Республіки Польща. Польща піклується про усунення і попередження тих самих загроз, що і інші країни світу, тому прикордонна служба Польщі має розширені повноваження й комплексні функції у здійсненні прикордонного контролю і охорони державного контролю. Відповідно у Польщі ефективно діє поглиблена співпраця між основними державними інститутами, такими як Міністерство внутрішніх справ, національної оборони та інших [28], [29].

Іншим яскравим прикладом ефективної підготовки до професійної комунікативної взаємодії є приклад системи забезпечення професійної взаємодії у Німеччині, де Федеральне міністерство внутрішніх справ здійснює управління над Федеральною прикордонною охороною. Окрім того Федеральна прикордонна охорона активно співпрацює із Федеральним агентством у справах біженців та Групою радіотелефонного і телеграфного зв'язку. Зв'язок між цими інститутами яскраво демонструє професійну комунікативну взаємодію на державно-політичному рівні.

До обов'язків Федеральної прикордонної служби входять такі пункти: перевірка документів громадян Німеччини та громадян інших країн, внесення інформації про законопорушників, арешт та депортація іноземців, контроль прикордонних районів, аеропортів, залізничних та автовокзалів тощо. Інтерес становить низка функцій Федеральної прикордонної служби, з-поміж яких зазначено посилення ролі громадян Німеччини у процесі забезпечення прикордонного контролю у прикордонних регіонах. Цей факт є яскравим підтвердженням співпраці між прикордонниками та жителями прикордонних регіонів, а також впровадження професійної комунікативної діяльності. Варто зазначити, що порівняно з повноваженнями представників поліції, представники Федеральної прикордонної служби мають більше повноважень щодо питань національної безпеки у прикордонних регіонах. У цілях залучення громадян і просування взаємодії між громадськістю та прикордонною охороною було створено спеціальні

служби телефонної безпеки, які використовують для повідомлень про правопорушення чи підозрілі випадки.

Взаємодію із прикордонною охороною також відображено у співпраці із певними державними установами, такими як, до прикладу, біржі праці та відділи соціального забезпечення, одним із завдань яких є пошук нелегальних працівників. Особливістю процесу професійної взаємодії у Німеччині є існування асоціації, що належить до приватної прикордонної охорони і є формою добровільної участі громадян у здійсненні прикордонного контролю. Отже, охорона державного контролю Німеччини відбувається у взаємодії Федеральної прикордонної охорони та громадських організацій на добровільних засадах.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Аналіз досвіду підготовки до професійної комунікативної діяльності майбутніх офіцерів у зарубіжних країнах дозволяє зробити висновок, що проблема підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників є надзвичайно актуальною, оскільки, зважаючи на ризики у військовій сфері сьогодення, важливим є визначити зміст та завдання процесу підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до професійної комунікативної діяльності, що зі свого боку вимагає системного та комплексного підходів.

Необхідно відзначити, що до вимог до військовослужбовців Прикордонних служб зарубіжних країн входить підпорядкування та дотримання субординації, аналітичний тип мислення, навички командної роботи, лідерські вміння, а також особлива увага надається вмінню брати на себе роль лідера. Адаптація до професійної комунікативної діяльності настає в результаті професійної взаємодії. Професійна комунікативна взаємодія у зарубіжних країнах характеризується цілеспрямованістю та організованістю процесу підготовки, де велике значення надається також морально-психологічній підготовці. Отже, підготовка до професійної комунікативної діяльності відбувається шляхом дотримання і виконання вимог системи педагогічно-організаційних заходів спрямованих на професійну комунікативну взаємодію майбутніх офіцерів-прикордонників.

Особливістю підготовки майбутніх фахівців до професійної комунікативної взаємодії у зарубіжних країнах є насамперед високий рівень інтеграції Прикордонних служб з іншими державними інститутами, що підвищує рівень готовності до вирішення проблемних ситуацій. Окрім того, варто зазначити, що тісна співпраця із цивільним населенням також вимагає від працівників прикордонних служб таких вмінь та навичок професійної комунікативної взаємодії, як вміння вести діалог, розуміння культурних і соціальних розбіжностей, аналіз морально-психологічного аспекту та дотримання протоколу щодо проблемної ситуації. Також зауважимо, що великий відсоток практичних занять і стажування у польових умовах на різних етапах навчання під керівництвом інструкторів готує майбутніх фахівців до реальних умов професійної діяльності. Отже, досвід зарубіжних країн у підготовці до професійної комунікативної взаємодії свідчить, що практичне застосування набутих теоретичних вмінь та навичок є першочерговим завданням для підготовки висококваліфікованих фахівців.

Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є аналіз підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до професійної комунікативної взаємодії та запровадження особистісно орієнтованих методів системного та компетентнісного підходів.

Список використаних джерел:

1. Jacob F., Gilmar Visoni-Alonzo. The Military Revolution in Early Modern Europe: a revision. London : Palgrave Macmillan, 2016. 101 p.
2. Burt R. Neighbor Networks: competitive advantage local and personal. Oxford, New York : Oxford University Press, 2010. 389 p.
3. Parker G. The military revolution : military innovation and the rise of the west. Cambridge : Cambridge University Press, 1996. 266 p.
4. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія управління : посібник. Київ : Академвидав, 2003. 568 с.
5. Adler R. B., Rosenfeld L. B., Towne N. Interplay: the process of interpersonal communication. New York : Holt, Rinehart and Winston, 1983. 308 p.
6. Сила Т. І. Соціально-психологічні особливості професійної інтеракції у соціальній роботі : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05 / Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України. Київ, 2007. 24 с.

-
7. Ананьев Б. Г. Про психологічні ефекти соціалізації. *Людина і суспільство* : Вид-во ЛДУ, 1971. 145 с.
 8. Волкова Н. П. Педагогічні комунікації. Дніпропетровськ : РВВ ДНУ, 2002. 92 с.
 9. Леонтьев А. А. Мова і мовна діяльність в загальній і педагогічній психології. *Вибрані психологічні праці* : Вид-во Московського психолого-соціального інституту : Вид-во НПО “МОДЕК”, 2003. 536 с.
 10. Антанович Н. А. Теорія політичних систем : навч. посіб. Мінськ : ТераСистемс, 2008. 208 с.
 11. Скляр І. С. Система – системний підхід – теорії систем : Книжковий дім “Ліброком”, 2011. 152 с.
 12. Требін М. Війни ХХІ ст. : Мінськ : Харвест, 2005. 608 с.
 13. Ананьїн О. Прикордонна безпека України в сучасних умовах. *Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки : наук. вісник. Спецвипуск*. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. С. 517–521.
 14. United States Border Patrol Academy. URL: <http://www.borderpatroledu.org/border-patrol/border-patrol-academy>.
 15. Діденко О. В., Соляр Т. В. Особливості професійної підготовки співробітників Берегової охорони і Прикордонного патруля Сполучених Штатів Америки. *Збірник наукових праць Національної академії Державної Прикордонної служби України. Серія : Педагогічні та психологічні науки* / голов. ред. Є. М. Потапчук. Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2012. № 65. С. 116–121.
 16. Блощинський І. Г. Теоретичні та методичні основи професійної підготовки фахівців Державної прикордонної служби України з використанням технологій дистанційного навчання : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. Хмельницький : ХГПА, 2016. 562 с.
 17. Border patrol hiring, training. URL: <http://southernborder.org/wp-content/uploads/2013/06/NBPCreport-on-Border-Patrol-Hiring-Training-and-Infrastructure-Issues-June2008.pdf> (дата звернення: 29.01.2018).
 18. Introduction to the Law and Legal System of the United States. *Burnham W.- St. Paul*. Minn : West Publishing, 1995. 567 p.
 19. US States Border Patrol. URL: <https://www.cbp.gov/border-security/along-us-borders/overview>.
 20. Требін М. П. Армія і суспільство: деякі підходи до проблеми взаємодії. Філософські перипетії. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія : філософія*. Харків : ХНУ, 2001. № 509. С. 244–246.

21. Canine Program. U.S. Customs and Border Protection : Border Security. URL: <https://www.cbp.gov/bordersecurity/along-us-borders/canine-program> ; Leadership/Organization. U.S. Customs and Border Protection : about CBP. URL: <https://www.cbp.gov/about/leadership-organization> (дата звернення: 17.06.2018).

22. United States Border Patrol Academy. URL: <http://www.borderpatroledu.org/border-patrol/border-patrol-academy>.

23. Дудікова Л. В. Теоретичні та методичні основи формування професійно-етичної компетентності майбутніх лікарів у медичних закладах вищої освіти Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. Хмельницький : НАДПСУ, 2018. 563 с.

24. Лавринєць А. Є. Міжнародно-правове регулювання прикордонного контролю. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. Київ, 2011. № 2(2). С. 181–186.

25. Survey on European Police Education and Training. URL: https://www.cepol.europa.eu/sites/default/files/website/Training_Learning/Publications/SEPE_Final_Report.p.

26. Мельников О. Г. Державне управління у сфері прикордонної безпеки в умовах європейської інтеграції України : дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.01. Київ, 2010. 223 с.

27. Nutmacher W. Key competencies for Europe. *Secondary Education for Europe (Berne, Switzerland 27–30 March, 1996)*. Strasburg, 1997. 72 p. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED407717.pdf> (дата звернення: 25.09.2019).

28. Литвин М. М. Інтегроване управління кордонами : підручник. Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2011. 496 с.

29. Адамчик М., Ткач А. Пограничная охрана Республики Польша: Современная Европейская Пограничная Служба. *Бюро по демократическим институтам и правам человека (БДИПЧ) ОБСЕ*. Варшава, 2004. 98 с.

Svintsitska O., Tretko V. Features of training of future border services specialists for professional communicative interaction: foreign experience

The article presents the definition of professional communication, analysis of experience and features of training future border officers for professional communication activities in foreign countries, as well as methodological and pedagogical approaches to training future professionals

by foreign and domestic researchers. In the current conditions of political and economic development of Ukraine there is a problem of effective training of future border officers for professional communication, as adequate performance of professional tasks provides effective protection of the state border. It was found that systematic and competency-based approaches in the training of future professionals are the most successful and effective among foreign countries. The experience and peculiarities of preparation for professional communicative activity of future specialists of the USA, the Republic of Poland and Germany are considered. A common feature in the training process is the maximum interaction of future officers with various state institutions and public communities of border regions, as well as a person-centered approach to the formation of professional skills, which in turn ensures quality performance and high level of professional communication. It was found that certain characteristics of the national legal system of each of the considered countries make adjustments to the system of training future professionals for professional communication. In the United States there is no institution similar to the State Border Guard Service of Ukraine, the functions of border control and protection are entrusted to the Customs and Border Guard Service, which actively and effectively cooperates with the Coast Guard, Department of Commerce, Department of Transportation and others. The Border Guard Service of the Republic of Poland closely cooperates with the Ministry of the Interior, National Defense and others. A feature of the Federal Border Guard Service of Germany is a professional communication with private organizations that voluntarily control and protect the state border. In addition, the systematic training allows you to adapt learning to the today's problem situations. The process of training future border guards of Ukraine for professional communicative interaction is characterized by tradition and conservatism, so the exchange of experience with foreign countries becomes an important element for modernizing and improving the training system.

Key words: professional communicative interaction, specialists of border services; competency approach; system approach; US Border Service; Border Guard Service of the Republic of Poland; Federal Border Guard Service of Germany.

References

1. Jacob F., Gilmar Visoni-Alonzo (2016). *The Military Revolution in Early Modern Europe: a revision*. London : Palgrave Macmillan. [in English]
2. Burt R. (2010). *Neighbor Networks: Competitive Advantage Local and Personal*. Oxford; New York : Oxford University Press. [in English]
3. Parker G. (1996). *The military revolution: military innovation and the rise of the west, 1500–1800*. Cambridge : Cambridge University Press. [in English]
4. Orban-Lembryk L. E. (2003). *Psykhoholohiya upravlinnya* [Psychology of management]. Kyiv : Akademvydav. [in Ukrainian]
5. Adler R. B., Rosenfeld L. B., Towne N. (1983). *Interplay: the process of interpersonal communication*. New York : Holt, Rinehart and Winston. [in English]
6. Syła T. I. (2007). *Sotsialno-psykhoholohichni osoblyvosti profesiynoyi interaktsiyi u sotsialniy roboti* [Socio-psychological features of professional interaction in social work]. Extended abstract of PhD thesis. Kyiv : Instytut psykhohohiyi im. H. S. Kostyuka APN Ukrainy. [in Ukrainian].
7. Ananov B. H. (1971). *O psykhohohyeheskykh effektakh sotsyalizatsyy. Chelovek y obshchestvo* [On the psychological effects of socialization. Man and society] : LHU.
8. Volkova N. P. (2022). *Pedahohichni komunikatsiyi* [Pedagogical communications]. Dnipropetrovsk : RVV DNU. [in Ukrainian]
9. Leontev A. A. (2003). *Yazyk y rechevayadeyatelnost v obshchey y pedahohyeheskoy psykhohohyy: yzbrannyye psykhohohyeheskiye trudy* [Language and speech activities in general and pedagogical psychology: Selected psychological works] : Moskovskiy psykhohoho-sotsyalnuy instytut ; Voronezh : NPO MODEK.
10. Antanovych N. A. (2008). *Teoryya polytycheskykh system* [Theory of political systems]. Mynsk : TerraSystems.
11. Sklyarov Y. S. (2011). *Systema – systemnyy podkhod – teoryy system* [System – systems approach – systems theory] : Knyzhnyydom “Lybrokom”.
12. Trebyn M. (2005). *Voyny XXI veka* [Wars of the XXI century] : Mynsk : Kharvest.
13. Ananyin O. (2011). *Prykordonna bezpeka Ukrainy v suchasnykh umovakh* [Border security of Ukraine in modern conditions]. *Hileya. Istorychni nauky. Filosofski nauky. Politychni nauky : nauk. visnyk. Spetsvyypusk*. Kyiv : NPU im. M. P. Drahomanova, pp. 517–521. [in Ukrainian]

-
14. United States Border Patrol Academy. Retrieved from: <http://www.border-patroledu.org/border-patrol/border-patrol-academy>. [in English]
15. Didenko O. V., Solyar T. V. (2012). *Osoblyvosti profesiyanoi pidhotovky spivrobitnykiv Berehovoyi okhorony i Prykordonnoho patrulya Spoluchenykh Shtativ Ameryky* [Features of professional training of Coast Guard and Border Patrol of the United States]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademiyi Derzhavnoi Prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Seriya : Pedahohichni ta psykholohichni nauky*. Khmelnytskyi : NADPSU, no. 65, pp. 116–121. [in Ukrainian]
16. Bloschchynskyy I. H. (2016). *Teoretychni ta metodychni osnovy profesiyanoi pidhotovky fakhivtsiv Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy z vykorystanniam tekhnolohiy dystantsiynoho navchannya* [Theoretical and methodical bases of professional training of specialists of the State Border Guard Service of Ukraine with the use of distance learning technologies]. PhD thesis. Khmelnytskyi : Khmelnytska humanitarno-pedahohichna akademiya. [in Ukrainian]
17. Border Patrol Hiring, Training. Retrieved from: <http://southernborder.org/wp-content/uploads/2013/06/NBPCreport-on-Border-Patrol-Hiring-Training-and-Infrastructure-Issues-June2008.pdf> (accessed 28 January 2018). [in English]
18. Introduction to the Law and Legal System of the United States. Burnham W.- St. Paul, Minn : West Publishing. [in English]
19. US States Border Patrol. Retrieved from: <https://www.cbp.gov/border-security/along-us-borders/overview>. [in English]
20. Trebin M. P. (2001). *Armiya i suspilstvo: deyaki pidkhody do problemy vzayemodiyi* [Army and society: some approaches to the problem of interaction]. *Filosofski perypetiyi. Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu im. V. N. Karazina. Seriya : filosofiya*. Kharkiv : KHNU., no. 509, pp. 244–246. [in Ukrainian]
21. Canine Program. U.S. Customs and Border Protection : Border Security. URL: <https://www.cbp.gov/bordersecurity/along-us-borders/canine-program> ; Leadership/Organization. U.S. Customs and Border Protection : about CBP. Retrieved from: <https://www.cbp.gov/about/leadership-organization> (accessed 17 June 2018). [in English]
22. United States Border Patrol Academy. Retrieved from: <http://www.border-patroledu.org/border-patrol/border-patrol-academy>. [in English]
23. Dudikova L. V. (2018). *Teoretychni ta metodychni osnovy formuvannya profesiyno-etychnoyi kompetentnosti maybutnikh likariv u medychnykh zakladakh vyshchoyi osvity* [Theoretical and methodological foundations of professional and

ethical competence of future doctors in medical institutions of higher education]. Khmelnytsky : Khmelnytsky Natsionalna akademiya Derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrayiny imeni Bohdana Khmelnytskoho. [in Ukrainian]

24. Lavrynets A. YE. (2011). *Mizhnarodno-pravove rehulyuvannya prykordonnoho kontrolyu* [International legal regulation of border control]. *Yurydychnyy chasopys Natsionalnoyi akademiyi vnutrishnikh sprav*, no. 2(2), pp. 181–186. [in Ukrainian]

25. Surveyon European Police Education and Training/European Police Colledge. Retrieved from: [https://www.cepol.europa.eu/sites/default/files/website/Training Learning/Publications/SEPE_Final_Report.p](https://www.cepol.europa.eu/sites/default/files/website/Training%20Learning/Publications/SEPE_Final_Report.p). [in English]

26. Melnykov O. H. (2010). *Derzhavne upravlinnya u sferi prykordonnoyi bezpeky v umovakh yevropeys'koyi intehratsiyi Ukrayiny* [Public administration in the field of border security in terms of European integration of Ukraine]. Extended abstract of PhD thesis. Kyiv. [in Ukrainian]

27. Hutmacher W. (1997). Key competencies for Europe. Secondary Education for Europe. Proceedings of the *Secondary Education for Europe (Berne, Switzerland 27–30 March, 1996)*, 72 p. Retrieved from: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED407717.pdf> (lastaccessed: 25.09.2019). [in English]

28. Lytvyn M. M. (2011). *Intehrovane upravlinnya kordonamy* [Integrated border management]. Khmelnytsky : NADPSU. [in Ukrainian]

29. Adamchuk M., Tkach A. (2004). *Pohranychnaya okhrana Respublyky Pol'sha: Sovremennaya Evropeyskaya Pohranychnaya Sluzhba* [Border Guard of the Republic of Poland: Modern European Border Guard Service]. *Byuro po demokratycheskym ynstytutam y pravam cheloveka (BDYPCH) OBSE*. Varshava. [in Russian]